

زن و همسرگزینی و ازدواج

ابتسام پوربچاری^۱

چکیده

ازدواج و تشکیل خانواده یک فریضه‌ی دینی به‌شمار می‌آید. نقشی که زن در فراهم آوردن رفاه و سعادت جامعه دارد، کمتر از مرد نیست. اگر زن نباشد، نوع انسانی و بقای حیات و نسل صورت نمی‌گیرد. ازدواج مقدمه‌ای برای تشکیل خانواده، اساس تربیت‌های اجتماعی و انسانی است. ضرورت بحث در این مورد عبارت از آن است که اصل همسرگزینی و ازدواج باعث ایجاد آرامش زن و مرد و مایه‌ی کمال آنهاست و بدون آن هر دو طرف ناقص خواهند بود. همسرگزینی برای تشکیل خانواده‌ای سالم بسیار حائز اهمیت است. جهان‌بینی و نگرش‌های هر فرد، تأثیر مستقیمی در همسرگزینی دارد؛ چراکه معیارهای گزینش همسر، برخاسته از باورها، عقاید و خصوصیات شخصی و فردی است. بر اساس همین باورهاست که الگوی گزینش همسر در اندیشه افراد شکل گرفته و مبنای همسرگزینی آنان می‌شود. در این مقاله به نقش زن در همسرگزینی و ملاک همسرگزینی در اسلام بیان می‌شود. اسلام به نقش زن در داخل خانواده و تشکیل زندگی بسیار اهمیت می‌دهد زیرا زن اگر به خانواده علاقه نشان دهد نسل‌ها در آن خانواده و جامعه بالنده و رشید خواهند شد. این هنر زن است. و با انتخاب صحیح همسر، خانواده‌ای مستحکم خواهد داشت.

کلیدواژه‌ها: ازدواج، خانواده، همسرگزینی.

۱. سطح دو، مدرسه علمیه کوثر خرمشهر، pwrbcharyabtsam@gmail.com.

مقدمه

ازدواج و روابط خانوادگی به عنوان بخش مهمی از فضای زندگی و مهمترین رابطه اجتماعی هر فرد دارای اهمیت بیشتری است. انتخاب همسر و نحوه رابطه با وی و شیوه اداره‌ی خانواده و روش حل مشکلات همگی متأثر از جهان بینی و نگرش‌های یک زن است که می‌تواند در گزینش همسر مطرح شود و عامل اساسی گردد. وقتی بحث از ازدواج و همسرگزینی باشد، زن عضو اصلی است. زن در این مجموعه جای بسیار اساسی و رفیعی دارد.

تاکنون مقالات فراوانی در این زمینه نوشته شده از جمله «فلسفه ازدواج در اسلام» نویسنده زهرا بحرینی، که در این مقاله تنها به فلسفه و هدف ازدواج اشاره شده است و همچنین مقاله «ازدواج و اهداف آن» نویسنده فرض الله قلی زاده کلان که تنها به اهمیت مسئله ازدواج و اهداف آن پرداخته است و فرق این مقاله با آن‌ها در این است که مقاله پیش رو در ابتدا به مسئله زن و همسرگزینی وی پرداخته است و سپس به اهداف ازدواج و همچنین به راهکارهای رفع موانع ازدواج پرداخته است.

روش تحقیق این مقاله روش نقلی و وحيانی است و روش گردآوری مطالب مقاله کتاب‌خانه‌ای می‌باشد. در این مقاله در صدد آنیم که جوانان با دقت بیشتر به انتخاب همسر تشویق شوند و زمینه ترغیب و تشویق آنان با رفع موانع، ایجاد شود.

مفهوم شناسی

۱- ازدواج

ازدواج، در لغت به معنی جفت شدن، جفت گرفتن^۱؛ برقراری رابطه زن و شوهری^۲ و در معنای اصطلاحی به معنای آمیزش جنسی به معنی نزدیکی و جفت‌گیری است که بین دو نفر انجام می‌شود که منجر به ارضای نیاز جنسی می‌شود.^۳

۲- خانواده

خانواده در لغت به معنای خاندان، دودمان، خیل خانه، تبار، اهل خانه و ... می‌باشد.^۱ و در اصطلاح، مجموعه افرادی متشکل از دو یا چند نفر که از طریق تولد، ازدواج یا فرزند خواندگی با یکدیگر پیوند دارند و با هم زندگی می‌کنند.^۲

۱. حسینی دشتی، فرهنگ نامه‌ی معارف و معاریف دایرة المعارف جامع اسلامی، ج ۱، ص ۶۸۲.

۲. دهخدا، لغت نامه، برنامه دیجیتالی موبایل.

۳. www. Pars news. com

۳- همسرگزینی

همسرگزینی در لغت به معنای انتخاب همسر است. انتخاب هم کفو، هم شأن و هم رتبه.^۳ تأهل؛ درون همسری و ازدواج افراد فقط در گروه اجتماعی خودشان.^۴

زن و ازدواج

مسئله‌ی ازدواج در اسلام امر مهمی است و فواید بسیاری هم دارد ولی مهم‌ترین هدف و فایده‌ی آن، تشکیل خانواده است. اگر این کانون، پایدار شود و سالم بماند، روی نسل آینده تأثیر بسزایی دارد. ازدواج در واقع پیش‌زمینه و مقدمه‌ای برای تشکیل خانواده است و به وجود آمدن و تشکیل خانواده، اساس و پایه‌ی تربیت‌های اجتماعی و انسانی است.^۵

دین اسلام می‌خواهد زن برای شوهر و فرزندان او باشد و شوهر و فرزندان برای او باشند. اسلام می‌خواهد زن در پیری، شوهر و فرزندان و نوادگانی داشته باشد که پروانه‌وار گردش بگردند و به دیده‌ی احترام به او بنگرند و او هم از دیدن ایشان لذت برد و نتیجه‌ی شیرین و پربار همسرداری و بچه‌داری را بچشد.^۶

دانشمندان یهود نیز در کتب خود به امر ازدواج اهمیت بسیار می‌دهند و درباره‌ی اجرای آن تأکید فراوان می‌کنند. در «تلمود» آمده است: «هر کس زن ندارد، از شادمانی و برکت و نیکی محروم است.»

با ازدواج، زن و مرد برای یکدیگر تقدیس می‌شوند تا مقدس‌ترین هدف زندگی را دنبال کنند.^۷ پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «مَا بُنِيَ بِنَاءٌ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ مِنَ التَّزْوِيجِ»؛ هیچ بنایی نزد خدا، محبوب‌تر از ازدواج نیست.

این بنا به برنامه و نوعی مهندسی فکری و روحی نیاز دارد. ازدواج و تشکیل خانواده، نیازی مقدس و طبیعی است که از فطرت و آفرینش انسان‌ها سرچشمه می‌گیرد.^۸

۱. عمید، فرهنگ فارسی عمید، ص ۴۷۴.

۲. خدادادی و دیگران، خانواده و بزهکاری نوجوانان، ص ۵۷.

۳. معین، لغت نامه، ج ۲، ص ۲۱۱۳.

۴. fa.wikipedia.org، دانشنامه آزاد، درون همسری.

۵. سایت راسخون، «فلسفه و اهداف ازدواج از منظر قرآن و اهل بیت»، ۲۳ مرداد ۱۳۹۵.

۶. مصطفوی، بهشت خانواده، ج ۱، ص ۲۲۹.

۷. رحمن دلرحیم، «ازدواج و مقام زن از دیدگاه تورات و کتب مقدس یهود»، پاییز ۱۳۸۷.

۸. خنیفر، مهارت‌های زندگی، ص ۱۳۶.

اصولاً جنس زن، عنصری است که متمم و مکمل جنس مرد است و به عنوان جفت و همسر و شریک غم و شادی مرد، آفریده شده است و بدون او، وجود مرد، ناقص و بی‌خاصیت است. بنابراین اگر مرد یا زنی به جنس مخالف، بی‌اعتنا باشد، غیر عادی و غیر طبیعی است. اقتضای طبیعت زن و مرد است که به یکدیگر گرایش داشته باشند و تحت شرایط و ضوابط صحیح و خدایسندانه‌ای، با یکدیگر درآمیزند.^۱

زن در ساختار وجودی خویش متمایل به مرد آفریده شده و به دنبال تکیه‌گاه محکمی است که در فراز و نشیب زندگی، یار و یاور و حامی او باشد، او طالب آن است که مردی را متوجه شخصیت و موقعیت عاطفی خود نماید و ازدواج بهترین پاسخ به نیازهای عاطفی و جنسی انسان است.^۲

سلامت فرد و جامعه نیز به این امر بستگی دارد که زن و مرد در سنین متناسب، ازدواج کنند و زندگی را در کنار یکدیگر بگذرانند و به تناسب شرایط سنی، پدر یا پدربزرگ و مادر یا مادربزرگ باشند.

سرشت و طبیعت زن این است که میل به تشکیل خانواده و میل مادر شدن و در آغوش فشردن فرزندش را دارد. زن در هر مرحله از مسئولیت‌های اجتماعی که قرار بگیرد، باز هم نمی‌تواند از فطرت خود جدا باشد.

ازدواج و همسررداری و فرزندداری، لازمه حیات و جزء سرشت اصلی یک زن است.^۳ پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید: «تَزَوَّجُوا وَ زَوَّجُوا»؛ ازدواج کنید و مردم را به ازدواج دعوت کنید.^۴

ازدواج آگاهانه و با برنامه، برج مراقبت زندگی است و ضرورت آن به‌ویژه در این دوران که زندگی بشر از پیچیدگی خاصی برخوردار است، پوشیده نیست.^۵

انسان، اجتماعی‌ترین موجود زمین است و هیچ انسان سالمی نمی‌تواند بدون ارتباط با دیگران زندگی کند. آدمی ترکیبی از جسم و روان است. برخی چنان می‌پندارند که وجودشان به این

۱. بهشتی، مسائل و مشکلات زناشویی، ص ۱۵۰ - ۱۵۱.

۲. <https://fa.wikifegh.ir>، «آثار ازدواج».

۳. بهشتی، مسائل و مشکلات زناشویی، ص ۱۵۲ - ۱۵۴.

۴. کاشانی، المحجۀ البیضاء فی تهذیب الأحياء، ج ۳، ص ۶۷.

۵. خنیفر، مهارت‌های زندگی، ص ۱۳۴.

جسم خاکی محدود است، در صورتی که این جسم، استراحت‌گاه موقتی روح شمرده می‌شود و روان آدمی به مونس و همدم و همراه نیاز دارد.

انسان وقتی احساس تنهایی در او بیشتر شود، تکاپوی وی برای جست‌وجوی یار و همراه فزونی می‌یابد. کامل‌ترین و جامع‌ترین نمود این جست‌وجو که قاعدتاً تمام زندگی فرد را تحت-الشعاع قرار می‌دهد، ازدواج است.

البته ازدواج، امری سهل و ساده نیست، برای این امر مهم، باید بسیار اندیشید و به فکر فرو رفت، نقشه‌ها کشید و مهم‌تر از همه مشورت کرد و همه این موارد محتاج برنامه‌ریزی است؛ زیرا ازدواج‌های بدون برنامه‌ریزی و مطالعه، کارنامه‌ی خوبی نداشته‌اند. به همین خاطر، برای یک ازدواج موفق، باید برنامه داشت.

ازدواج، یک سنت دیرینه‌ی اجتماعی است. دین مبین اسلام بر این سنت پاک و ارزشمند که سعادت جامعه را رقم می‌زند و موجب بقای نسل می‌گردد، بسیار تأکید ورزیده است.^۱

اهداف و فواید ازدواج

ازدواج دارای فواید و منافع متعددی است که هر یک از آنها می‌تواند انگیزه باشد.^۲ ازدواج از نظر قرآن و اسلام، اهداف فراوانی دارد؛ برای نمونه، خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «وَقَدْ مَوَّاهُ لَأَنْفُسِكُمْ»؛^۳ زنان شما، محل بذرافشانی شما هستند، پس هر زمان که بخواهید، می‌توانید با آنها آمیزش کنید و (سعی نمایید از این فرصت بهره گرفته، با پرورش فرزندان صالح) اثر نیکی برای خود، از پیش بفرستید و ...

از این آیه شریفه سه نکته راجع به اهداف ازدواج، برداشت می‌شود که به آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱- تولید و ادامه نسل

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) می‌فرمایند: «ازدواج کنید تا جمعیت شما زیاد شود؛ زیرا من در روز قیامت به وجود شما، حتی به فرزندان سقط شده‌تان بر سایر امت‌ها می‌بالم.»^۴ یکی از شیرین‌ترین ثمره ازدواج، فرزندآوری است که باعث شور، انگیزه، آرامش، دلگرمی، امنیت و تحکیم خانواده می‌شود.

۱. خنیفر، مهارت‌های زندگی، ص ۱۳۵-۱۳۶.

۲. امینی، انتخاب همسر، ص ۸۷.

۳. سوره بقره: آیه ۲۲۳.

۴. محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۵، ص ۸۰.

لازم است این نکته را یادآور شویم که توصیه اسلام به تسهیل در امر ازدواج، مجوز سهل-انگاری نیست و هیچ منافاتی با به کارگیری احتیاط و دقت در گزینش همسر، چه در جانب مرد و چه در جانب زن، ندارد.^۱

۴- مسئولیت پذیری

برخی نه به دلیل تنگناهای مالی، بلکه برای گریختن از پذیرش مسئولیت خانواده، از تن دادن به ازدواج سر باز می‌زنند. پیامبر خدا(صلی الله علیه و آله) در روایتی چنین فرموده است: «چهار گروهند که خداوند از بالای عرش بر آنها لعنت کرده است و ملائکه هم بر آن آمین گفته‌اند: کسی که از ترس فرزندان شدن، خودش را از زنان باز دارد، ازدواج نکند و کنیزی نگیرد ...».^۲ ازدواج، افزون بر تکامل دینی، به پیشرفت اقتصادی می‌انجامد؛ زیرا حس مسئولیت، پرهیز از اسراف‌گری و آینده‌نگری برای خود و فرزندان، پس از ازدواج رخ می‌دهد.^۳

۵- پاسداشت مفهوم خانواده

از دیگر موانع ازدواج، تغییر مفهوم خانواده است. با تغییر مفهوم خانواده و تبدیل شدن آن از یک پیمان مقدس، به یک پیمان جنسی، انگیزه‌ی ازدواج نیز کاهش می‌یابد؛ زیرا برآوردن نیاز جنسی در خارج از خانواده نیز امکان‌پذیر است، بدون آن‌که فرد، مسئولیت و مخارج زندگی را بر عهده گیرد.

بیشتر کارشناسان و نظریه‌پردازان علوم اجتماعی، دلیل اصلی این پدیده را گسترش روابط آزاد و نامشروع جنسی، پیش از ازدواج معرفی کرده‌اند. ناگفته پیداست که غریزه‌ی جنسی و نیاز به محبت و عاطفه، از جمله دلایل و انگیزه‌های اصلی گرایش انسان به ازدواج و تشکیل خانواده است. از این‌رو، جوامع انسانی در طول تاریخ برای پاسخ‌گویی به نیازهای جنسی و عاطفی، به ازدواج و تشکیل خانواده روی آورده‌اند.

حال اگر نیازهای یاد شده از راهی آسان‌تر، کم‌هزینه‌تر، گوناگون‌تر و با کم‌ترین مسئولیت فردی و اجتماعی، تأمین و تدارک شود، روشن است که ازدواج و تشکیل خانواده، دست کم در ابتدای کار، مطلوبیت خود را از دست می‌دهد.^۴

۱. بستان، خانواده در اسلام، ص ۵۷.

۲. الممتقی، کنز العمال، ج ۱۶، ص ۷۲، ح ۴۳۹۸۰.

۳. <https://fa.wikifegh.ir>، «آثار ازدواج».

۴. عباس پسندیده، رضایت زناشویی، ص ۳۳-۳۴.

نتیجه گیری

عنوان مقاله «زن و همسرگزینی و ازدواج» می‌باشد. در این مقاله به این نتیجه رسیدیم پیمان ازدواج، پیمانی مقدس و الهی است و امری اساسی و مهم است، باید در جامعه رشد و توسعه یابد تا در سایه آن افراد از آلودگی مصون بمانند.

باید در انتخاب همسر خوب اندیشید تا زندگی زناشویی دچار نابسامانی و نشود. و با دقت معیارهای همسرگزینی را در فرد موردنظر بررسی کرد از جمله معیارهای همسرگزینی در اسلام: اصالت خانوادگی، دیندار بودن، هم کفو بودن، اخلاق نیکو است که در این مقاله به آن پرداختیم. همچنین باید در امر ازدواج و برای ترغیب جوانان به این امر مهم باید اهداف و آثار ازدواج شناسایی شود. هدف ازدواج در اسلام، به مراتب بالاتر و مقدس‌تر از آن است که تنها در حد کامجویی جنسی باشد؛ بلکه در آن اهداف مهمی نهفته است از جمله: ایجاد و تداوم نسل، تکمیل و تکامل، انجام وظیفه الهی، و

در آخر هم چند راهکار برای رفع موانع ازدواج که بسیار مهم هستند معرفی شده است تا با توجه این موارد زمینه ترغیب جوانان به ازدواج بیشتر گردد. از جمله این راهکارها: اعتماد به فضل خداوند، سخت‌گیری نکردن، مسئولیت‌پذیری و

فهرست منابع

✽ قرآن مجید

۱. امینی، ابراهیم، انتخاب همسر، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی چاپ و نشر بین الملل، چاپ بیستم، ۱۳۹۰ ه. ش.
۲. بستان، حسین، خانواده در اسلام، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ نهم، زمستان ۱۳۹۸.
۳. بهشتی، احمد، مسائل و مشکلات زناشویی، چاپ هشتم، تهران، چاپ و نشر بین الملل، پاییز ۱۴۰۱.
۴. پسندیده، عباس، رضایت زناشویی، چاپ سیزدهم، مؤسسه انتشاراتی دارالحدیث، قم، بوستان کتاب، ۱۴۰۱ ش.
۵. حسینی دشتی، سید مصطفی، فرهنگ نامه معارف و معاریف دایره المعارف جامع اسلامی، ج ۱، تهران: سپیدموی اندیشه، چاپ اول، ۱۳۹۳ ه. ش.
۶. خدادی، جواد و دیگران، خانواده و بزهکاری نوجوانان، قم: نشر هاجر، چاپ اول، ۱۳۹۶ ه. ش.
۷. خنیفر، حسین و مؤده پورحسینی، مهارت های زندگی، قم: نشر هاجر، چاپ سوم، پاییز ۱۳۸۷.
۸. دهخدا، علی اکبر، لغتنامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۲ ش.
۹. عبدالباقی، محمدفؤاد، المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الکریم، قم: ژکان، چاپ دوم، ۱۳۹۰ ه. ش.
۱۰. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران: شهرزاد، چاپ دوم، ۱۳۹۰ ه. ش.
۱۱. کاشانی، محمدبن مرتضی، المحجۀ البیضاء فی تهذیب الأحياء، ج ۳، بی جا، مؤسسه المحبین، چاپ اول، ۱۴۲۶ ه. ق.
۱۲. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول الکافی، ترجمه: محمدباقر کمره ای، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چاپ چهارم، ج ۲، ۱۴۰۷ ق.
۱۳. طباطبایی، سیدمحمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم، انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ ه. ق.

۱۴. محمدی ری شهری، محمد، **میزان الحکمه**، قم، انتشارات دارالحديث، چاپ اول، ۱۳۷۵ ه.ش.
۱۵. مصطفوی، سید جواد، **بهشت خانواده**، مشهد مقدس: نشر هاتف، چاپ سیزدهم، ۱۳۸۰ ه.ش.
۱۶. معاونت پژوهش و آموزش مؤسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، **همسرگزینی و همسر داری**، انتشارات انقلاب اسلامی، ره نامه ج ۳۵، چاپ اول، ۱۴۰۲ ه.ش.
۱۷. معین، محمد، **فرهنگ فارسی معین**، ج ۱، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۰ ه.ش.
۱۸. مطهری، مرتضی، **تعلیم و تربیت در اسلام**، تهران: صدرا، چاپ ۲۷، ۱۳۷۵ ه.ش.
۱۹. مجلسی، محمدباقر، **بحار الانوار**، تهران: انتشارات الاسلامیه، ج ۱۴، ۱۳۶۳ ش. و بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق.
۲۰. مکارم شیرازی، ناصر، **تفسیر نمونه**، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ دهم، ج ۲، ۱۳۷۱ ه.ش.
۲۱. حر عاملی، محمدبن حسن، **وسائل الشیعه**، بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ چهارم، ۱۳۹۱ ه.ق.
۲۲. طباطبایی بروجردی، سیدحسین، **جامع احادیث الشیعه فی احکام الشریعه**، تهران: مطبعه المساحه، ۱۳۸۰ ه.ش.
۲۳. طبرسی، فضل بن حسن، **مجمع البیان فی تفسیر القرآن**، تهران: انتشارات ناصر خسرو، ۱۳۷۲ ه.ش.
۲۴. المتقی، علاءالدین، **کنز العمال فی سنن الاقوال و الأفعال**، بیروت: مکتبه التراث الإسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۷ ه.ق.
۲۵. قلی‌زاده کلان، فرض الله، **«ازدواج و اهداف آن»**، نشریه پاسدار اسلام، ۱۳۷۶ ش، ۱۸۵ ش.
۲۶. بحرینی، زهرا، **«فلسفه ازدواج در اسلام»**، سایت پژوهشکده فقه و حقوق.
۲۷. [https:// tebyan.net](https://tebyan.net)، سایت تبیان، **«معیارهایی مشترک در انتخاب همسر – ازدواج و همسر داری»**.

۲۸. [https:// rasekhoon.net](https://rasekhoon.net) سایت راسخون، «۵ هدف مهم در ازدواج»، اردیبهشت ۱۳۹۸.
۲۹. _____، _____، فهمیه سادات حسینی، «فلسفه و اهداف ازدواج از منظر قرآن و اهل بیت»، ۲۳ مرداد ۱۳۹۵.
۳۰. <https://rahyabpsych.com>، مرکز روانشناختی رهیاب، «معیارهای انتخاب همسر چیست؟».
۳۱. <https://fa.wikifegh.ir>، «آثار ازدواج».
۳۲. fa.wikipedia.org، دانشنامه آزاد، درون همسری.
۳۳. [www. Pars news.Com](http://www.Parsnews.Com)
۳۴. <https://www.iranjewish.com>، رحمن دلرحیم، «ازدواج و مقام زن از دیدگاه تورات و کتب مقدس یهود»، پاییز ۱۳۸۷.